

**14 LUTEGO
80 ROCZNICA
POWSTANIA
ARMII KRAJOWEJ
1942-2022**

**...AŻ DO
OFIARY
ŻYCIA**

ROTA PRZYSIĘGI ŻOŁNIERZA ARMII KRAJOWEJ

Przymowany:

W obliczu Boga Wszechmogącego
i Najświętszej Maryi Panny, Królowej
Korony Polskiej, kładę swe ręce na ten
Święty Krzyż, znak Męki i Zbawienia,
i przysięgam być wiernym Ojczyźnie
mej, Rzeczypospolitej Polskiej, stać
nieugięcie na straży Jej honoru
i o wyzwolenie Jej z niewoli walczyć ze
wszystkich sił –

AŻ DO OFIARY ŻYCIA MEGO.

Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej
i rozkazom Naczelnego Wodza oraz
wyznaczonemu przezeń Dowódcy Armii
Krajowej będę bezwzględnie posłuszny,
a tajemnicy niezłomnie dochowam,
cokolwiek by mnie spotkać miało.

Tak mi dopomóż Bóg.

Przyjmujący:

Przyjmuję Cię w szeregi Armii Polskiej,
walczącej z wrogiem w konspiracji
o wyzwolenie Ojczyzny. Twym
obowiązkiem będzie walczyć z bronią
w rękę. Zwycięstwo będzie Twoją
nagrodą. Zdrada karana jest śmiercią.

**Przysięga żołnierzy Armii Krajowej
14 lutego 1942**

ZWIERZCHNICY SIŁ ZBROJNYCH NA OBCYZŹNIE

PREZYDENCI RZECZYPOSPOLITEJ 1939–1990

Ignacy Mościcki
1926–1939

Władysław Raczkiewicz
1939–1947

August Zaleski
1947–1972

Stanisław Ostrowski
1972–1979

Edward Raczynski
1979–1986

Kazimierz Sabbat
1986–1989

Ryszard Kaczorowski
1989–1990

RADA TRZECH 1956–1972

(pełniący obowiązki prezydenta)

Władysław Anders
1954–1970

Edward Raczynski
1954–1972

Tadeusz Komorowski
1956–1966

Roman Odzierzynski
1966–1968

Stanisław Mglej
1968–1969

Alfred Urbański
1969–1972

Stanisław Kopański
1970–1972

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ

PREZYDENT
RZECZYPOSPOLITEJ
1939–1947

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ 1885–1947

Wielokrotny minister spraw wewnętrznych i wojewoda, marszałek Senatu, prezes Światowego Związku Polaków z Zagranicy. W latach 1939–1940 we Francji, następnie w Wielkiej Brytanii. Wyznaczony na prezydenta przez Ignacego Mościckiego, objął urząd w Paryżu 30 września 1939, stając się tym samym najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych. Mianował trzech naczelnych wodzów – generałów Władysława Sikorskiego (1939–1943), Kazimierza Sosnkowskiego (1943–1944) i Tadeusza Komorowskiego (1944–1946), oraz generalnego inspektora sił zbrojnych Władysława Andersa (1946–1954). Jako prezydent powołał cztery rządy na obczyźnie, w tym stanowiska ministrów powierzył generałom Sosnkowskiemu (komendant główny Związku Walki Zbrojnej w latach 1939–1941), Sikorskiemu (minister spraw wojskowych w latach 1939–1942) i Marianowi Kukielowi (minister spraw wojskowych/obrony narodowej w latach 1942–1949). Przed śmiercią swoim następcą mianował Augusta Zaleskiego (1947–1972).

ARMIA KRAJOWA

MINISTROWIE SPRAW WOJSKOWYCH 1939–1942

gen. dyw. Tadeusz Kasprzycki
1935–1939

gen. broni Władysław Sikorski
1939–1942

gen. dyw. Marian Kukiel
1942

MINISTROWIE OBRONY NARODOWEJ 1942–1979

gen. dyw. Marian Kukiel
1942–1949

gen. bryg. Roman Odzierzyński
1949–1954

gen. bryg. Tadeusz Malinowski
1954

gen. dyw. Michał
Tokarzewski-Karaszewicz
1954–1955 i 1961–1964

gen. bryg. Kazimierz Sawicki
1955

płk dypl./gen. bryg. Antoni
Brochwicz-Lewiński
1955–1961 i 1964–1965

gen. dyw. Stefan Dembiński
1965–1969

gen. bryg. Jan Lachowicz
1969–1972

gen. bryg. Stefan Brzeszczyński
1972–1979

MINISTROWIE SPRAW WOJSKOWYCH 1979–1990

gen. bryg. Stefan Brzeszczyński
1979–1980

gen. bryg. Jan Berek 1980–1984

kmr Bohdan Wroński 1984–1985

gen. bryg. Jerzy Morawicz 1985–1990

KIEROWNICY SPRAW OBRONY NARODOWEJ EGZEKUTYWY ZJEDNOCZENIA NARODOWEGO 1954–1959

gen. bryg. Roman Odzierzyński
1954–1956

gen. dyw. Tadeusz Komorowski
1956–1959

GEN. DYW. MARIAN KUKIEL

MINISTER OBRONY
NARODOWEJ
1942–1949

MARIAN KUKIEL 1885–1973

Był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej, współzałożycielem Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego. W grudniu 1918 mianowany zastępcą szefa Sztabu Generalnego. W 1926 przeniesiony w stan nieczynny, w sierpniu 1939 zgłosił się na ochotnika do służby wojskowej. We wrześniu uczestniczył w obronie Lwowa. Jesienią przedostał się do Francji, gdzie został zastępcą ministra spraw wojskowych w rządzie generała Władysława Sikorskiego, w latach 1940–1942 dowódca I Korpusu w Szkocji. W 1942 został ministrem spraw wojskowych na miejsce Sikorskiego, w latach 1942–1949 minister obrony narodowej. Ustanowił swoich delegatów przy urzędzie delegata rządu na kraj w osobach generałów Stefana Roweckiego „Grota” (1942–1943) i Tadeusza Komorowskiego „Bora” (1943–1944). Historyk wojskowości, był jednym z założycieli Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie.

ARMIA KRAJOWA

NACZELNI WODZOWIE 1939–1946

marsz. Edward Rydz-Śmigły
1939

gen. broni Władysław Sikorski
1939–1943

gen. broni Kazimierz Sosnkowski
1943–1944

gen. dyw. Tadeusz Komorowski
1944–1946
(objął obowiązki 1945)

gen. dyw. Władysław Anders
1945
(pełniący obowiązki)

GENERALNI INSPEKTORZY SIŁ ZBROJNYCH 1946–1990

gen. dyw. Władysław Anders
1946–1954

gen. dyw. Michał
Tokarzewski-Karaszewicz
1954–1964

gen. bryg. Antoni Brochwicz-Lewiński
1964
(pełniący obowiązki)

gen. dyw. Stefan Dembiński
1964–1972

gen. dyw. Stanisław Kopański
1972–1976

gen. dyw. Zygmunt Szyszko-Bohusz
1976–1980

gen. dyw. Bronisław Duch
1980

gen. bryg. Klemens Rudnicki
1980–1990

GEN. BRONI WŁADYSŁAW SIKORSKI

NACZELNY WÓDZ
1939–1943

WŁADYSŁAW SIKORSKI 1881–1943

Był jednym ze współzałożycieli Związku Walki Czynnej, zaś w czasie I wojny światowej szefem Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego. W sierpniu 1920 dowodził nowo sformowaną 5 Armią, która stoczyła desperacki bój z wojskami Michaiła Tuchaczewskiego. W latach dwudziestych pełnił funkcje premiera i ministra spraw wojskowych. Jesienią 1939 został premierem rządu na obczyźnie, ministrem spraw wojskowych i naczelnym wodzem. Grał pierwsze skrzypce w odbudowie polskiego wojska na emigracji. W lipcu 1941 podpisał porozumienie z Rosją, na mocy którego powstały Polskie Siły Zbrojne w ZSRR. Sytuacja Polski skomplikowała się po ogłoszeniu przez Niemcy o odkryciu katyńskich grobów pod Smoleńskiem w kwietniu 1943. Sikorski zwrócił się do Międzynarodowego Czerwonego Krzyża o zbadanie mogił, a w odpowiedzi Kreml zerwał stosunki z polskim rządem. Naczelnny wódz zginął 4 lipca 1943 w niewyjaśnionej do dziś katastrofie samolotu nieopodal Gibraltaru.

ARMIA KRAJOWA

GEN. BR. KAZIMIERZ SOSNKOWSKI „GODZIEMBA”

**KOMENDANT GŁÓWNY
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
1939–1941**

**NACZELNY WÓDZ
1943–1944**

KAZIMIERZ SOSNKOWSKI 1885–1969

Od 1905 w Polskiej Partii Socjalistycznej, współpracował z Józefem Piłsudskim. Organizował Związek Walki Czynnej i Związek Strzelecki, które stały się kuźnią kadr dla polskich Legionów. W 1916 dowodził ich I Brygadą. Od listopada 1918 do wódca Okręgu Generalnego Warszawa, zaś od marca 1919 drugi wiceminister spraw wojskowych. W maju i czerwcu 1920 był dowódcą Armii Rezerwowej na froncie wojny polsko-bolszewickiej. Minister spraw wojskowych w latach 1920–1924. We wrześniu 1939 dowódca Frontu Południowego. Przedostał się do Francji, od 1940 w Anglii. Następca prezydenta w latach 1939–1944, komendant główny Związku Walki Zbrojnej w latach 1939–1941 (poza krajem), minister bez teki i przewodniczący Komitetu Ministrów dla Spraw Kraju. W latach 1943–1944 naczelny wódz. Zdymisjonowany przez prezydenta Władysława Raczkiewicza, od listopada 1944 w Kanadzie. W latach 1951–1954 usiłował bezskutecznie doprowadzić do zjednoczenia politycznego polskiej emigracji w Wielkiej Brytanii.

ARMIA KRAJOWA

GEN. DYW. WŁADYSŁAW ANDERS

PEŁNIĄCY OBOWIĄZKI
NACZELNEGO WODZA
1945

WŁADYSŁAW ANDERS 1892–1970

We wrześniu 1939 dowodził Grupą Operacyjną Kawalerii swojego imienia. Walczył z Niemcami, potem dostał się do sowieckiej niewoli. Wolność odzyskał w sierpniu 1941, zostając dowódcą Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Wyprowadził wojsko do Iranu, stając na czele Armii Polskiej na Wschodzie, a następnie 2 Korpusu. Od lutego do czerwca 1945 pełnił obowiązki naczelnego wodza, którym został mianowany symbolicznie w październiku 1944 generał Tadeusz Komorowski „Bór”, dowódca Armii Krajowej, znajdujący się ówczśnie w niemieckiej niewoli. W 1946 z rąk prezydenta otrzymał nominację na stanowisko generalnego inspektora sił zbrojnych, które piastował do 1954. Zabiegał o utworzenie przy NATO oddziałów złożonych z uchodźców zza żelaznej kurtyny. Od 1954 generał broni. Członek Rady Trzech (1954–1970), która w 1956 weszła w obowiązki prezydenta Rzeczypospolitej na obczyźnie.

ARMIA KRAJOWA

GEN. DYW. JÓZEF GAWLINA

BISKUP POŁOWY
1933–1947

JÓZEF GAWLINA 1892–1964

Ślązak, żołnierz armii niemieckiej (1915–1919), ksiądz diecezji wrocławskiej/katowickiej od 1921, w latach 1933–1947 biskup polowy w stopniu generała brygady, awansowany do stopnia generała dywizji. Na emigracji od września 1939, członek Rady Narodowej przy prezydencie (1939–1941), protektor polskiej emigracji. Od 1947 przebywał w Rzymie. Wikariuszem generalnym biskupa polowego w kraju był szef służby duszpasterskiej Służby Zwycięstwu Polski i dziekan okręgu Warszawa Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej pułkownik Stefan Kowalczyk „Biblia” (1939–1943 oraz sierpień – wrzesień 1944) i naczelny kapelan AK pułkownik Tadeusz Jachimowski „Budwicz” (1943–1944). Następnie funkcję naczelnego kapelana pełnił dziekan okręgu warszawskiego AK pułkownik Mieczysław Paszkiewicz „Obroża” (wrzesień – październik 1944) i dotychczasowy zastępca naczelnego kapelana pułkownik Jerzy Sienkiewicz „Guzenda”, „Juraha” (październik 1944 – marzec 1945), mianowany przez Gawlinę w grudniu 1944 wikariuszem generalnym.

ARMIA KRAJOWA

ZWIERZCHNICY SIŁ ZBROJNYCH W KRAJU

DOWÓDCY SIŁ ZBROJNYCH W KRAJU

**Dowódca główny
Służby Zwycięstwu Polski
1939–1940**

gen. dyw. Michał Tokarzewski-
Karaszewicz „Torwid”

**Komendant główny
Związku Walki Zbrojnej
1940–1942**

płk/gen. bryg. Stefan Rowecki „Grot”

**Dowódcy Armii Krajowej
1942–1945**

gen. bryg. Stefan Rowecki „Grot”
1942–1943

gen. dyw. Tadeusz Komorowski „Bór”
1943–1944

gen. bryg. Leopold Okulicki
„Niedźwiadek”
1944–1945

GEN. DYW. MICHAŁ TOKARZEWSKI- KARASZEWICZ „TORWID”

DOWÓDCA GŁÓWNY
SŁUŻBY ZWYCIĘSTWU POLSKI
1939–1940

MICHAŁ TOKARZEWSKI- KARASZEWICZ „TORWID” 1893–1964

W 1939 walczył w bitwie nad Bzurą. Przedarł się ze swymi żołnierzami do Warszawy i 27 września, w przeddzień kapitulacji stolicy, generał Juliusz Rómmel, na mocy pełnomocnictw od naczelnego wodza Edwarda Rydza-Śmigłego, powierzył mu organizację konspiracji wojskowej. Jako „Torwid” został dowódcą głównym Służby Zwycięstwu Polski. W grudniu 1939, decyzją nowego naczelnego wodza generała Władysława Sikorskiego, otrzymał komendanturę obszaru lwowskiego Związku Walki Zbrojnej, a więc na terenie okupacji sowieckiej. W drodze do Lwowa 6 marca 1940 aresztowali go enkawudziści, ale został rozpoznany dopiero w łagrze pod Archangielskiem. Po „amnestii” w sierpniu 1941 wstąpił do Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR pod dowództwem generała Władysława Andersa. Dzierżył dowództwo 6 Dywizji Piechoty, a w latach 1943–1944 był zastępcą dowódcy Armii Polskiej na Wschodzie. Po wojnie piastował stanowiska generalnego inspektora sił zbrojnych (1954–1964) oraz ministra obrony narodowej (1954–1955 i 1961–1964) rządu polskiego na obczyźnie.

ARMIA KRAJOWA

GEN. DYW. STEFAN ROWECKI „GROT”

KOMENDANT GŁÓWNY
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
1940–1942

DOWÓDCA ARMII KRAJOWEJ
1942–1943

STEFAN ROWECKI „GROT” 1895–1944

Jesienią 1939 został zastępcą dowódcy głównego Służby Zwycięstwu Polski. Kilka miesięcy później był już komendantem Związku Walki Zbrojnej na okupację niemiecką, następnie komendantem głównym ZWZ w kraju (1940–1942), zaś po utworzeniu Armii Krajowej stanął na jej czele jako dowódca AK (1942–1943), piastując jednocześnie stanowiska komendanta Sił Zbrojnych w Kraju oraz delegata ministra obrony narodowej (1942–1943). Za zgodą polskich władz na obczyźnie przygotowywał plan powszechnego powstania. Aresztowany przez Niemców 30 czerwca 1943. Kiedy nie zgodził się na wspólne działania wymierzone w bolszewików, trafił do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. Został zabity na rozkaz Heinricha Himmlera najprawdopodobniej krótko po wybuchu powstania warszawskiego na początku sierpnia 1944. Od 1940 generał brygady, w styczniu 1944 awansowany do stopnia generała dywizji. „Był dowódcą, któremu można było ufać, którego można było kochać, i który wiedział, do czego prowadzić” – wspominała Janina Karasiówna, jedna z podwładnych „Grota”.

ARMIA KRAJOWA

GEN. DYW. TADEUSZ KOMOROWSKI „BÓR”

DOWÓDCA
ARMII KRAJOWEJ
1943–1944

NACZELNY WÓDZ
1944–1946

TADEUSZ KOMOROWSKI „BÓR” 1895–1966

Brał udział w wojnie polsko-ukraińskiej, a następnie w wojnie polsko-bolszewickiej. We wrześniu 1939 w szeregach Armii „Lublin”. Stworzył w Krakowie konspiracyjną Organizację Wojskową, którą w 1940 podporządkował Związkowi Walki Zbrojnej. W latach 1940–1941 komendant Obszaru Południowego ZWZ (Kraków–Śląsk). W latach 1941–1943 zastępca komendanta głównego ZWZ i dowódca Armii Krajowej generała Stefana Roweckiego „Grota”, jednocześnie komendant Obszaru Zachodniego AK (Poznań–Pomorze). Od 1943 dowódca AK, komendant Sił Zbrojnych w Kraju oraz delegat ministra obrony narodowej. Po upadku powstania warszawskiego w niewoli niemieckiej. 30 września 1944 mianowany naczelnym wodzem, funkcję tę objął w Londynie w połowie 1945 i pełnił do listopada 1946. Premier rządu polskiego na obczyźnie w latach 1947–1949, członek Rady Trzech zastępującej prezydenta (1956–1966), kierował także sprawami obrony narodowej w Egzekutywie Zjednoczenia Narodowego (1956–1959).

ARMIA KRAJOWA

**GEN. BRYG.
LEOPOLD
OKULICKI
„NIEDŹWIADEK”**

DOWÓDCA
ARMII KRAJOWEJ
1944–1945

**LEOPOLD OKULICKI
„NIEDŹWIADEK”
1898–1946**

Po kapitulacji Warszawy został komendantem łódzkiego Okręgu Służby Zwycięstwu Polski – Związku Walki Zbrojnej. W listopadzie 1940 oddelegowany do Lwowa, objął komendę główną ZWZ na teren okupacji sowieckiej. Aresztowany na początku następnego roku przez NKWD. Wyszedł na wolność w sierpniu 1941, szef sztabu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Pod koniec maja 1944 wylądował w kraju jako cichociemny. W Komendzie Głównej Armii Krajowej objął funkcję I zastępcy szefa sztabu. 27 lipca generał Tadeusz Komorowski „Bór” mianował go swym następcą na stanowisku komendanta głównego AK i jednocześnie komendantem organizacji „Nie” przewidzianej do walki z okupacją sowiecką. Tuż przed końcem powstania warszawskiego generał „Bór” przekazał mu funkcję dowódcy AK. 19 stycznia 1945 wydał oficjalny rozkaz o rozwiązaniu Armii Krajowej. W marcu aresztowany został przez NKWD i wywieziony do Moskwy, stając się głównym oskarżonym w „procesie szesnastu”. Zmarł w więzieniu.

**ARMIA
KRAJOWA**

PŁK MARIA WITTEK „MIRA”

DOWÓDCA
WOJSKOWEJ SŁUŻBY KOBIET
KOMENDY GŁÓWNEJ ZWZ-AK
1940–1945

MARIA WITTEK „MIRA” 1899–1997

W 1920 wzięła udział w obro-
nie Lwowa jako członek
Ochotniczej Legii Kobiet.
W latach trzydziestych kierowała
Przysposobieniem Wojskowym Kobiet
oraz Wydziałem Wychowania Fizycz-
nego i Przysposobienia Wojskowego
Kobiet. Po wybuchu wojny we wrze-
śniu 1939 została komendantem
Kobięcych Batalionów Pomocniczej
Służby Wojskowej we Lwowie. Po za-
jęciu Lwowa przez Rosjan wróciła
do Warszawy i od razu włączyła się
w konspirację. W marcu 1940 pułkow-
nik Stefan Rowecki „Grot” zgodził się
z sugestiami „Miry”, że służba kobiet
w podziemiu nie może być traktowa-
na jako „pomocnicza”, i tak powsta-
ła Wojskowa Służba Kobiet Związku
Walki Zbrojnej – Armii Krajowej, której
komendantem była do końca wojny.
Jej podwładne pełniły ofiarnie służbę
podczas powstania warszawskiego
przy oddziałach bojowych, w szpita-
lach i punktach sanitarnych. Pułkow-
nik od 1944, w 1991 jako pierwsza
kobieta w Wojsku Polskim mianowana
została do stopnia generała brygady.

ARMIA KRAJOWA

KOMENDANCI ORGANIZACJI „NIE”

gen. bryg. August Emil Fieldorf „Nil”
1944

gen. bryg. Leopold Okulicki
„Niedźwiadek”
1944–1945

płk dypl. Jan Rzepecki „Prezes”
1945
(pełniący obowiązki)

DELEGAT SIŁ ZBROJNYCH NA KRAJ

płk dypl. Jan Rzepecki „Prezes” 1945

PREZESI ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZRZESZENIA „WOLNOŚĆ I NIEZAWISŁOŚĆ”

płk dypl. Jan Rzepecki „Prezes”
1945

płk Jan Szczurek-Cergowski „Cios”
1945

płk Franciszek Niepokólczycki „Halny”
1945–1946

ppłk Wincenty Kwieciński „Lotny”
1946–1947

ppłk Łukasz Ciepliński „Pług”
1947–1948

KIEROWNIK DELEGATURY ZAGRANICZNEJ ZRZESZENIA „WOLNOŚĆ I NIEZAWISŁOŚĆ”

ppłk Józef Maciołek „Żuraw”
1946–1954
(na obczyźnie)

GEN. BRYG. AUGUST EMIL FIELDORF „NIL”

KOMENDANT
ORGANIZACJI „NIE”
1944

AUGUST EMIL FIELDORF „NIL” 1895–1953

Wybuch nowej wojny światowej zastał go na stanowisku dowódcy 51 Pułku Strzelców Kresowych w Brzeżanach. Po kampanii został aresztowany w drodze na Słowację, lecz uciekł z obozu i znalazł się w armii polskiej we Francji, a następnie w Anglii. We wrześniu 1940 wrócił do kraju jako emisariusz naczelnego wodza. W listopadzie 1942 stanął na czele Kedywu, czyli Kierownictwa Dywersji Komendy Głównej Armii Krajowej. Na początku 1944 powierzono mu tworzenie organizacji „Nie”, przygotowywanej na wypadek okupacji sowieckiej. Od października 1944 do 19 stycznia 1945 był zastępcą dowódcy Armii Krajowej. Po aresztowaniu w marcu 1945 przez NKWD został wywieziony do obozów na Uralu, skąd wrócił do Polski w 1947. Uwieczony w 1950, mimo tortur nie zgodził się na współpracę z Urzędem Bezpieczeństwa. Skazany na śmierć w 1952 i powieszony w więzieniu Warszawa-Mokotów, ciało pochowano w bezimiennym dole.

ARMIA KRAJOWA

PŁK JAN MAZURKIEWICZ „RADOSŁAW”

KOMENDANT OBSZARU
CENTRALNEGO DELEGATURY
SIŁ ZBROJNYCH NA KRAJ
1945

JAN MAZURKIEWICZ „RADOSŁAW” 1896–1988

Po sowieckiej agresji na Polskę w 1939 stworzył w Stanisławowie Tajną Organizację Wojskową, następnie przeniósł jej komendę na Węgry. Przedostał się do Francji i za zgodą naczelnego wodza wrócił do Budapesztu, gdzie zorganizował szlaki przerzutowe i siatkę TOW w Polsce. W marcu 1943 TOW stała się częścią Kedywu, czyli Kierownictwa Dywersji Komendy Głównej Armii Krajowej, a „Radosław” zastępcą jego dowódcy, pułkownika Augusta Emila Fieldorfa „Nila”. Od lutego 1944 kierował Kedywem. W powstaniu warszawskim dowodził Zgrupowaniem „Radosław”, w którego skład wchodziły elitarne oddziały AK „Broda 53”, „Czata 49”, „Miotła” i „Pięść”. W 1945 został kierownikiem Obszaru Centralnego organizacji „Nie” pod okupacją sowiecką, a następnie delegatem na Obszar Centralny Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Aresztowany na krótko przez Urząd Bezpieczeństwa, po zwolnieniu wziął udział w propagandowej akcji ujawniania się byłych żołnierzy AK przed władzami komunistycznymi, która miała na celu ostateczną likwidację Polski Podziemnej. Więziony ponownie w latach 1949–1956. W 1980 awansowany do stopnia generała brygady.

ARMIA KRAJOWA

PŁK DYPL. JAN RZEPECKI „PREZES”

DELEGAT
SIŁ ZBROJNYCH NA KRAJ
1945

JAN RZEPECKI „PREZES” 1899–1983

Na początku 1939 został szefem Oddziału III Operacyjnego sztabu Armii „Kraków”. Od początku października 1939 w Służbie Zwycięstwu Polski. Pełnił funkcję szefa sztabu Okręgu Warszawa Miasto Związku Walki Zbrojnej, kierownika Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej ZWZ-AK i członka Kierownictwa Walki Podziemnej. Po powstaniu warszawskim w niewoli niemieckiej do końca stycznia 1945. W marcu został zastępcą komendanta organizacji „Nie” pod okupacją sowiecką, następnie pełniącym obowiązki komendanta. Po jej likwidacji kierował Delegaturą Sił Zbrojnych na Kraj. W sierpniu rozwiązał Delegaturę i współtworzył Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”, którego został pierwszym prezesem. Aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa w listopadzie, wydał współpracowników i aktywa organizacji, biorąc udział w propagandowej akcji ujawniania się byłych żołnierzy AK przed władzami komunistycznymi, która miała na celu ostateczną likwidację Polski Podziemnej. Ułaskawiony w 1947 i zwolniony z więzienia, ponownie więziony w latach 1949–1954. Jako historyk wojskowości pracował następnie w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk.

ARMIA KRAJOWA

DOWÓDCY

ARMIA KRAJOWA

Komenda Główna

Okręg Białystok

Okręg Brześć

Okręg Kraków

Podokręg Zachodni – Kraków

Podokręg Wschodni – Rzeszów

Okręg Lublin

Okręg Łódź

Okręg Nowogródek

Okręg Radom – Kielce

Okręg Śląsk

Okręg Wilno

Okręg Wołyń

Obszar Warszawski

Okręg Warszawa Miasto

Podokręg Północny

Podokręg Zachodni

Podokręg Wschodni

Obszar Południowo-Wschodni

Okręg Lwów

Okręg Stanisławów

Okręg Tarnopol

Obszar Zachodni

Okręg Pomorze

Podokręg Północny

Podokręg Środkowy

Podokręg Południowy

Okręg Poznań

PŁK WŁADYSŁAW LINIARSKI „MŚCISŁAW”

KOMENDANT
OKRĘGU BIAŁYSTOK
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
– ARMII KRAJOWEJ
1940–1945

WŁADYSŁAW LINIARSKI „MŚCISŁAW” 1897–1984

Zołnierz z krwi i kości, związany z wojskiem od młodych lat. Już w 1916 działał w Polskiej Organizacji Wojskowej. Trzy lata później wstąpił do Wojska Polskiego i wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. We wrześniu 1939 walczył na Pomorzu, potem jako żołnierz 62 Pułku Piechoty brał udział w bitwie nad Bzurą. Dostał się do niewoli niemieckiej, skąd zbiegł. W 1940 w Warszawie wstąpił do Związku Walki Zbrojnej. Od grudnia 1940 był szefem Okręgu Białystok Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej i pełnił tę funkcję do końca istnienia AK, najdłużej spośród wszystkich komendantów okręgów. Odmówił wykonania rozkazu z 19 stycznia 1945 rozwiązującego Armię Krajową. Na bazie struktur Okręgu 15 lutego 1945 utworzył Armię Krajową Obywatelską, która podjęła walkę z Rosjanami i polskimi komunistami. 30 lipca 1945 aresztowany został przez Urząd Bezpieczeństwa, wyszedł na wolność w 1953. Pułkownik od 1944, w 2017 awansowano go do stopnia generała brygady.

ARMIA KRAJOWA

PLK PRZEMYSŁAW NAKONIECZNIKOFF „KRUK 2”

**KOMENDANT
OKRĘGU KRAKÓW
ARMII KRAJOWEJ
1944–1945**

PRZEMYSŁAW NAKONIECZNIKOFF „KRUK 2” 1896–1957

Urodził się na Kaukazie, cioteczny brat Stanisława Nakoniecznikoffa-Klukowskiego, komendanta głównego Narodowych Sił Zbrojnych. W czasie kampanii wrześniowej dowodził 163 Rezerwowym Pułkiem Piechoty, a potem resztkami 36 Rezerwowej Dywizji Piechoty. Do stał się do sowieckiej niewoli, z której zbiegł i przedostał się za granicę. Na Bliskim Wschodzie dowodził 2 Brygadą Strzelców Karpackich (1943). Pod koniec 1943 zgłosił się do służby w Polsce. Przeszedł kurs cichociemnych, po czym w ramach operacji „Przemek 1” został zrzucony z samolotu w okolicach Włoszczowy. Objął obowiązki w Armii Krajowej na Kielecczyźnie, następnie w Krakowie, gdzie został komendantem Okręgu. Po rozwiązaniu AK pozostał w konspiracji. W kwietniu 1945 został aresztowany przez NKWD i wywieziony do Moskwy, po czym zesłany w okolice Krasnojarska. Do Polski wrócił dopiero po dziesięciu latach. Znalazł zatrudnienie w spółdzielni Mikrokolor, ale po pobycie w łagrze nigdy już nie wrócił do fizycznej równowagi.

ARMIA KRAJOWA

PŁK KAZIMIERZ TUMIDAJSKI „MARCIN”

KOMENDANT
OKRĘGU LUBLIN
ARMII KRAJOWEJ
1943–1944

KAZIMIERZ TUMIDAJSKI „MARCIN” 1897–1947

W Wojsku Polskim został dowódcą III batalionu w 2 Pułku Strzelców Podhalańskich z Sanoka. Dowodził nim dzielnie we wrześniu 1939. Pod koniec kampanii przedarł się do Tarnowa, gdzie zaczął organizować kadry Służby Zwycięstwu Polski. Od początku 1940 był inspektorem rejonowym tarnowskiego Związku Walki Zbrojnej, później zastępcą komendanta Obszaru Południowego ZWZ w Krakowie. Wiosną trafił do Lublina i został szefem sztabu tamtejszego Okręgu Armii Krajowej. Latem 1944 jako komendant Okręgu Lublin AK dowodził akcją „Burza”. Nie zgodził się na wcielenie podległych mu oddziałów do „armii Berlinga”. Pod koniec lipca 1944 został aresztowany przez NKWD i wywieziony do Rosji. Po pobycie w kilku więzieniach, w 1946 trafił do obozu w Diagilewie koło Riazania. Tu stanął na czele strajku głodowego. Zamęczono go na śmierć podczas próby przymusowego karmienia w lipcu 1947. Pułkownik od 1943, awansowany do stopnia generała brygady w 1994.

ARMIA KRAJOWA

PŁK STEFAN CZERWIŃSKI „ZAMKOWSKI”

KOMENDANT
OKRĘGU LWÓW
ARMII KRAJOWEJ
1944

STEFAN CZERWIŃSKI „ZAMKOWSKI” 1895–1971

Działał w Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”. W sierpniu 1914 wstąpił do polskich Legionów, przeszedł cały szlak bojowy I Brygady. Od listopada 1918 w Wojsku Polskim. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W wojnie obronnej 1939 walczył jako dowódca artylerii w 1 Dywizji Piechoty Legionów. Od października 1939 w Służbie Zwycięstwu Polski. Pełnił funkcję inspektora w Komendzie Głównej Armii Krajowej. W styczniu 1944 został zastępcą komendanta Okręgu Lwów AK, pułkownika Ludwika Czyżewskiego, a od połowy lutego do końca lipca 1944 był komendantem Okręgu. Po rozpoczęciu we Lwowie akcji „Burza” dowodził odtwarzaną tu 5 Dywizją Piechoty AK. Gdy Armia Czerwona zajęła Lwów, został aresztowany. Wywieziony do Rosji, trzy lata spędził w obozach internowania, wrócił do Polski.

ARMIA KRAJOWA

PŁK MICHAŁ STEMPKOWSKI „GRZEGORZ”

KOMENDANT
OKRĘGU ŁÓDŹ
ARMII KRAJOWEJ
1942–1945

MICHAŁ STEMPKOWSKI „GRZEGORZ” 1896–1988

Służył w wojsku rosyjskim. Od listopada 1917 w I Korpusie Polskim w Rosji, walczył z bolszewikami. Na Kielecczyźnie wraz z oddziałem Polskiej Organizacji Wojskowej rozbrajał latem 1918 Austriaków. W Wojsku Polskim od jesieni 1918. Brał udział w wojnach polsko-ukraińskiej oraz polsko-bolszewickiej. We wrześniu 1939 walczył w szeregach Nowogródzkiej Brygady Kawalerii pod Narzymiem i Płockiem. Od października 1939 członek Służby Zwycięstwu Polski, następnie w Związku Walki Zbrojnej. W grudniu 1942 mianowany dowódcą Okręgu Łódź Armii Krajowej. Zreorganizował Okręg po licznych aresztowaniach i dekonspiracji części kadry, doprowadził do rozbudowy i rozrostu lokalnych struktur AK. W marcu 1945 aresztowany przez NKWD, przekazany do Urzędu Bezpieczeństwa, skazany został na dziesięć lat więzienia. Zwolniony jesienią 1945. W okresie powojennym angażował się w upamiętnianie tradycji Armii Krajowej oraz w działalność opozycyjną.

ARMIA KRAJOWA

**PPŁK DYPL.
MACIEJ
KALENKIEWICZ
„KOTWICZ”**

KOMENDANT
OKRĘGU NOWOGRÓDEK
ARMII KRAJOWEJ
1944

**MACIEJ
KALENKIEWICZ
„KOTWICZ”
1906–1944**

We wrześniu 1939 nie złożył broni i został zastępcą majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala”. Nie chciał jednak czekać na wiosenną ofensywę aliantów i w styczniu 1940 przedostał się do armii polskiej we Francji. Na Zachodzie okazało się, że saper jest pasjonatem spadochroniarstwa. Tworzył plany polskich jednostek spadochronowych i operacji desantowych w Polsce. Nie poprzestał na teorii – został cichociemnym. Pod koniec grudnia 1941 wylądował w kraju. Po dwóch latach pracy sztabowej w Komendzie Głównej Armii Krajowej, w marcu 1944 wyjechał do Okręgu Nowogródek AK. Był pomysłodawcą operacji „Ostra Brama” – wyzwolenia przez oddziały Armii Krajowej Wilna. Sam nie mógł wziąć w niej udziału, rany w bitwie pod Iwiem. W sierpniu 1944 został komendantem nowogródzkiej AK i podjął nierówną walkę z Rosjanami. Zginął w bitwie pod Surkontami 21 sierpnia. Pochowany został w zbiorowej mogile nieopodal grobów powstańców 1863 roku.

**ARMIA
KRAJOWA**

PŁK FRANCISZEK FAIX „TURNIA”

**KOMENDANT OKRĘGU POLESIE
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
– ARMII KRAJOWEJ
1941–1942**

FRANCISZEK FAIX „TURNIA” 1895–1953

We wrześniu 1939 dowódca Ośrodka Zapasowego 18 DP, brał udział w bitwie pod Kockiem. Od października 1939 w Służbie Zwycięstwu Polski, następnie w Związku Walki Zbrojnej w Kielcach jako inspektor. Od marca 1940 do marca 1941 dowódca Inspektoratu ZWZ Kraków, do września 1941 komendant Obwodu Kielce. Od jesieni 1941 do września 1942 dowódca Okręgu Polesie Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej, gdzie doprowadził do zreorganizowania struktur oraz podziału terenowego na obwody. Aresztowany przez Gestapo w Krakowie w 1943, przewieziony został do Oświęcimia, skąd uciekł. Zastępca dowódcy Grupy Operacyjnej „Śląsk Cieszyński”, następnie w Krakowie, organizator tamtejszego Okręgu Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Wziął udział w propagandowej akcji ujawniania się byłych żołnierzy AK przed władzami komunistycznymi, która miała na celu ostateczną likwidację Polski Podziemnej. Aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa w 1948 we Wrocławiu, zwolniony w następnym roku, ponownie aresztowany w 1952, zwolniony w 1953, zmarł krótko potem jako inwalida, którym został w następstwie tortur.

ARMIA KRAJOWA

PPŁK JÓZEF CHYLIŃSKI „KAMIEN”

PEŁNIĄCY OBOWIĄZKI
KOMENDANTA OKRĘGU POMORZE
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
– ARMII KRAJOWEJ
1940–1941, 1943

JÓZEF CHYLIŃSKI „KAMIEN” 1904–1985

We wrześniu 1939 walczył w szeregach Armii „Poznań” w obronie Modlina. Jesienią 1939 podjął działalność konspiracyjną w Służbie Zwycięstwu Polski – Związku Walki Zbrojnej. Od października 1939 pełnił obowiązki szefa sztabu Okręgu, zaś od listopada 1940 do grudnia 1941 oraz od maja do października 1943 komendanta Okręgu Pomorze Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Choć w lipcu 1944 Komenda Główna AK wyznaczyła nowego komendanta, majora Franciszka Trojanowskiego, utrzymał kontrolę nad Okręgiem, co spowodowało na niego oskarżenia o niesubordynację. Po zajęciu Pomorza przez Armię Czerwoną pozostał w konspiracji, szef sztabu w Okręgu Pomorze Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Ujęty przez Urząd Bezpieczeństwa w 1945, torturowany, zwolniony został z więzienia w 1947. W 1948 opuścił Polskę, przebywał najpierw w Szwecji, następnie w Kanadzie. Major od 1942, zweryfikowany w 1949 w stopniu podpułkownika.

ARMIA KRAJOWA

PPŁK ANDRZEJ RZEWUSKI, „HAŃCZA”

KOMENDANT
OKRĘGU POZNAŃ
ARMII KRAJOWEJ
1944–1945

ANDRZEJ RZEWUSKI „HAŃCZA” 1895–1946

Brał udział w wojnie obronnej 1939, zaś jego szlak bojowy zakończył się w Warszawie. Kilka miesięcy po upadku stolicy został zaprzysiężony w Związku Walki Zbrojnej. Służył w kontrwywiadzie, potem w lubelskim Okręgu Armii Krajowej, kierował też wydziałem artylerii w Komendzie Głównej AK. Bił się w powstaniu warszawskim, wreszcie został skierowany na zachód okupowanej Polski. W grudniu 1944 objął stanowisko komendanta Okręgu AK w Poznaniu. Konspiracyjną działalność kontynuował po wojnie. Wiosną 1945 utworzył Wielkopolską Samodzielną Grupę Ochotniczą „Warta”, podporządkowaną bezpośrednio władzom Rzeczypospolitej na obczyźnie. Organizacja zajmowała się wywiadem politycznym, gospodarczym, społecznym i wojskowym. Bezpieka szybko jednak wpadła na jego trop. W listopadzie 1945 Rzewuski został aresztowany. Z aresztu śledczego w Poznaniu słał grypsy, które przechwytywali funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa, wykorzystując je w walce z podziemiem. Kiedy sprawa wyszła na jaw, dowódca „Warty” popełnił samobójstwo.

ARMIA KRAJOWA

**JAN
ZIENTARSKI
„EIN”
1894–1982**

Syn ziemi miechowskiej, legionista Józefa Piłsudskiego, od którego miał specjalne pozwolenie na salutowanie lewą ręką, po tym jak nieprzyjacielska kula nieodwracalnie uszkodziła jego prawą dłoń. We wrześniu 1939 bił się dzielnie w Armii „Łódź”. Następnie przedostał się na Węgry, gdzie organizował szlaki kurierskie. W listopadzie 1941 wrócił do kraju i włączył się w działalność Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. W marcu 1944 został komendantem Okręgu Radom – Kielce AK. Podczas akcji „Burza” dzierżył jednocześnie dowództwo Korpusu Kieleckiego AK, z którym próbował pójść na ratunek powstańczej Warszawie (operacja kryptonim „Zemsta”). Jednak wobec przeważających sił nieprzyjaciela pod koniec sierpnia 1944 zarządził przerwanie marszu i realizację „Burzy” tylko na terenie Okręgu. Po zakończeniu wojny działał w Delegaturze Sił Zbrojnych na Kraj oraz w Zrzeszeniu „Wolność i Niezawisłość”. W 1946 aresztowany i skazany przez komunistyczny sąd na trzy i pół roku więzienia, zwolniony w 1950.

**PLK JAN
ZIENTARSKI
„EIN”**

**KOMENDANT
OKRĘGU RADOM – KIELCE
ARMII KRAJOWEJ
1944–1945**

**ARMIA
KRAJOWA**

**PPLK
WŁADYSŁAW
HERMAN
„FELCZER”**

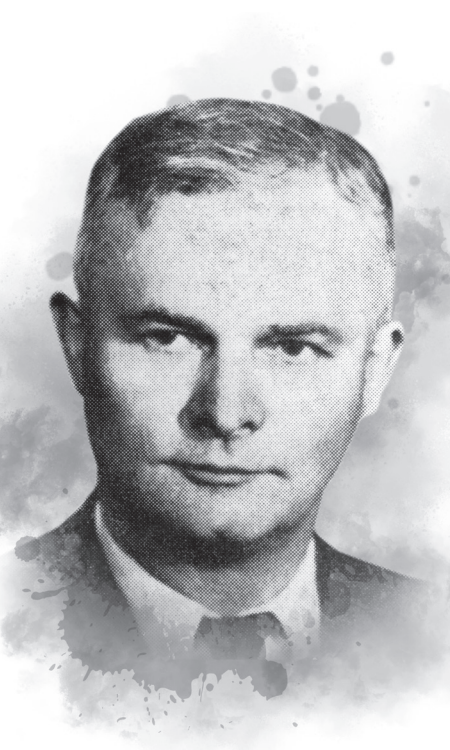
KOMENDANT
OKRĘGU STANISŁAWÓW
ARMII KRAJOWEJ
1944–1945

**WŁADYSŁAW
HERMAN
„FELCZER”
1901–1981**

We wrześniu 1939 walczył w obronie Lwowa, następnie służył w Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej. W lipcu 1942 został szefem Wydziału I Organizacyjnego Komendy Okręgu AK we Lwowie. Niebawem otrzymał zadanie odtworzenia struktur konspiracji w Stanisławowie po masowych aresztowaniach, które tam nastąpiły. Zaangażował się w obronę ludności przed atakami Ukraińskiej Powstańczej Armii, wziął także udział w akcji „Burza”. Kiedy Armia Czerwona ponownie wkroczyła do Lwowa, stanął na czele lokalnej komórki organizacji „Nie”. W lutym 1945 został aresztowany przez NKWD, wywieziony do Moskwy i zmuszony do złożenia zeznań podczas „procesu szesnastu”. Kolejne miesiące spędził w obozie. Do Polski wrócił wiosną 1946. Został profesorem w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Na początku lat pięćdziesiątych został na dwa lata pozbawiony wszelkich stanowisk na uczelni. Na emeryturę przeszedł w 1971. Porucznik/major w czasie wojny, w 1970 awansowany do stopnia podpułkownika.

**ARMIA
KRAJOWA**

PPLK
ZYGMUNT JANKE
„WALTER”

PEŁNIĄCY OBOWIĄZKI
KOMENDANTA/KOMENDANT
OKRĘGU ŚLĄSK
ARMII KRAJOWEJ
1943–1945

ZYGMUNT JANKE
„WALTER”
1907–1990

Podczas kampanii wrześniowej służył w Kresowej Brygadzie Kawalerii. Dwukrotnie uciekł z niemieckiej niewoli. Został szefem oddziału Komendy Okręgu Łódź Związku Walki Zbrojnej. W 1943 przeniesiono go na Górny Śląsk. Rychło objął stanowisko komendanta tamtejszego Okręgu Armii Krajowej. Po rozwiązaniu AK w styczniu 1945 pozostał w podziemiu jako komendant Okręgu Śląsko-Dąbrowskiego Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. We wrześniu postanowił się ujawnić. Komuniści jednak o nim nie zapomnieli. W lutym 1949 został aresztowany i skazany następnie na śmierć za działalność w niepodległościowej konspiracji. Na egzekucję przez pewien czas oczekiwał w celi współdzielonej z generałem SS Paulem Ottonem Geibelem. Wyrok zamieniono mu na dożywocie, w 1955 wyszedł na wolność. Ukończył wówczas studia historyczne, a potem obronił doktorat na Uniwersytecie Warszawskim. Podczas wojny kapitan/podpułkownik, w 1988 awansowany do stopnia generała brygady.

ARMIA
KRAJOWA

PŁK FRANCISZEK STUDZIŃSKI „KOTLINA”

**PEŁNIĄCY OBOWIĄZKI KOMENDANTA/
KOMENDANT OKRĘGU TARNOPOL
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
– ARMII KRAJOWEJ
1941–1944**

FRANCISZEK STUDZIŃSKI „KOTLINA” 1893–1964

Od sierpnia 1914 w Związku Strzeleckim, następnie w 1 Pułku Piechoty Legionów. Członek Polskiej Organizacji Wojskowej, w Wojsku Polskim od listopada 1918. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W latach 1924–1927 w Korpusie Ochrony Pogranicza. We wrześniu 1939 służył w Ośrodku Zapasowym 6 Dywizji Piechoty. Przeszedł na Węgry, gdzie pracował w placówce przerzutowej przy konsulacie polskim, w styczniu 1941 powrócił do Polski. Od grudnia 1941 do końca czerwca 1944 był komendantem Okręgu Tarnopol Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. W marcu 1944 wyjechał do Lwowa. W lipcu 1944 został zastępcą generała Władysława Filipkowskiego, komendanta Obszaru Lwowskiego AK. W początkach sierpnia 1944 w Żytomierzu aresztowało go NKWD. Internowany i osadzony w obozach w Riazaniu-Diagilewie i Gрязowcu, zwolniony, wrócił do kraju w 1947. Aresztowany został przez Urząd Bezpieczeństwa w Katowicach w 1952 i w następnym roku skazany na siedem lat więzienia, zwolniony w 1955.

ARMIA KRAJOWA

GEN. BRYG. ANTONI CHRUŚCIEL „MONTER”

KOMENDANT OKRĘGU
WARSZAWA MIASTO
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
– ARMII KRAJOWEJ
1941–1944

ANTONI CHRUŚCIEL „MONTER” 1895–1960

Działal w Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”. W 1914 wstąpił do Legionu Wschodniego, a po jego rozwiązaniu służył w armii austriackiej. W Wojsku Polskim od 1919. We wrześniu 1939 walczył jako dowódca 82 Pułku Piechoty i brał udział w obronie Modlina. Od czerwca 1940 w konspiracji. Szef sztabu Komendy Okręgu Warszawa Miasto Związku Walki Zbrojnej, zastępca komendanta od października 1940, zaś od maja 1941 komendant Okręgu. Podczas powstania warszawskiego był faktycznym dowódcą polskich sił. Znalazł się w niemieckiej niewoli, uwolniony w maju 1945 z oflagu przez Amerykanów. W lipcu został zastępcą szefa Sztabu Głównego Wojska Polskiego na obczyźnie. Przebywał w Wielkiej Brytanii, następnie w Stanach Zjednoczonych. W 1950 został delegatem na USA Delegatury Zagranicznej Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”.

ARMIA KRAJOWA

PŁK ALEKSANDER KRZYŻANOWSKI „WILK”

**KOMENDANT OKRĘGU WILNO
ZWIĄZKU WALKI ZBROJNEJ
– ARMII KRAJOWEJ
1941–1944**

ALEKSANDER KRZYŻANOWSKI „WILK” 1895–1951

We wrześniu 1939, podobnie jak słynny „Hubal”, przedarł się ze swymi żołnierzami w Góry Świętokrzyskie i do połowy października prowadził walkę partyzancką z Niemcami. Po powrocie do Warszawy znalazł się w Służbie Zwycięstwu Polski. W listopadzie 1939 wyjechał na Wileńszczyznę. Tu w następnym roku został zastępcą komendanta Okręgu Wilno Związku Walki Zbrojnej, podpułkownika Nikodema Sulika, a po jego aresztowaniu – komendantem Okręgu. Po 1941 na Wileńszczyźnie zmuszony był do walki nie tylko z Niemcami, ale i z Litwinami oraz z partyzantką sowiecką. Podczas akcji „Burza” latem 1944 dowodził operacją „Ostra Brama” – wyzwolenia stolicy Wileńszczyzny. Podstępnie aresztowany przez NKWD i osadzony kolejno w kilku więzieniach i obozach, w sierpniu 1947 uciekł, wracając do Wilna. Ponownie aresztowany, wysłany został do Moskwy i w październiku odesłany do Polski. Aresztowany w 1948, zmarł schorowany w szpitalu więziennym na gruźlicę. Major/pułkownik w czasie wojny, w 1994 awansowany został do stopnia generała brygady.

ARMIA KRAJOWA

MJR TADEUSZ SZTUMBERK- RYCHTER „ŻEGOTA”

PEŁNIĄCY OBOWIĄZKI
KOMENDANTA OKRĘGU WOŁYŃ
ARMII KRAJOWEJ
1944

TADEUSZ SZTUMBERK- RYCHTER „ŻEGOTA” 1907–1972

W kampanii wrześniowej walczył jako II oficer artylerii dywizyjnej 6 Dywizji Piechoty. Pod Zamościem dostał się do niemieckiej niewoli, z której uciekł. W Krakowie wstąpił w szeregi Służby Zwycięstwu Polski i następnie Związku Walki Zbrojnej. Zagrożony aresztowaniem, w sierpniu 1940 przeniósł się do Warszawy, gdzie otrzymał stanowisko szefa Oddziału II (wywiad) Okręgu Warszawskiego ZWZ. Od 1943 dowódca oddziału Armii Krajowej na Zamojszczyźnie, następnie zastępca dowódcy 9 Pułku Piechoty AK. Pod koniec lutego 1944 został zastępcą dowódcy 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK, a po śmierci w kwietniu podpułkownika Jana Kiwerskiego „Oliwy” jej dowódcą. W czerwcu wraz z dywizją przekroczył Bug i walczył na Lubelszczyźnie. W sierpniu 1944 został aresztowany przez NKWD i wywieziony do Rosji. Uciekł z obozu w Diagilewie koło Riazania. Schwytany i ponownie uwięziony, wrócił w maju 1948 do Polski. Major od 1944, w 1968 awansowany do stopnia podpułkownika.

ARMIA KRAJOWA

Armio Krajowa

Zbigniew Kabata „Bobo”

Rdzą nam dola na lufach osiadła,
w krzywe patrzeć kazała zwierciadła,
wiodła szlakiem dobrym i złym.

Napełniliśmy groby koślawe,
a piosence oddaliśmy sławę,
po polach rozwłóczył ją dym.

Niepotrzebnym i nieuznawanym,
tym najbliższym i tym zapomnianym
mój ubogi ofiaruję rym.

Byłaś dla nas radością i dumą,
jak stał prężna, jak żywioł surowa,
ustom – pieśnią, sercu – krwawą łuną,
Armio Krajowa.

Zimny ogień, granat pod podłogą,
łańcuch co dzień spajany od nowa,
zbrojne kroki nocą leśną drogą
Armio Krajowa.

W bohaterów prowadziłaś ślady
naród zwarty jak grupa szturmowa,
aż spłynęłaś krwią na barykady
Armio Krajowa.

Nie rabaty, nie barwy mundurów,
nie orderu wstęga purpurowa,
aż spłynęłaś krwią na barykady
Armio Krajowa.

Choć nagrodą było Ci wygnanie
kula w plecy, cela betonowa.
Co się stało nigdy nie odstanie
Armio Krajowa.

Nas nie stanie, lecz Ty nie zaginiesz.
Pieśń Cię weźmie, legenda przechowa.
Wichrem chwały w historię popłyniesz,
Armio Krajowa.

ARMIA KRAJOWA

wiiw
WOJSKOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

HISTORIA
POLSKA
ZŁOTKA

Konsultacja historyczna:
dr Dawid Golik, dr Dariusz Fabisz

Teksty:
Piotr Korczyński, Robert Sendek,
Łukasz Zalesiński, Jacek Żurek

Wiersz Zbigniewa Kabaty *Armio Krajowa* podano
zgodnie z wersją opublikowaną w „Przeglądzie
Pruszkowskim” 2000, nr 2

Korekta:
Maria Żurek

Projekt makiety:
Monika Siemaszko, Marcin Dmowski

Fotoedycja i opracowanie graficzne:
Jarosław Malarowski

Fotografie:
Wojskowe Biuro Historyczne, Muzeum Powstania
Warszawskiego, koloryzacja zdjęć Mikołaj
Kaczmarek

Projekt wydawniczy zrealizowany pod
kierownictwem Anny Putkiewicz

Wojskowy Instytut Wydawniczy

Warszawa 2022

Wydanie I

ARMIA KRAJOWA

